

*О.М. Біломістний, Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ*

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Світовий досвід та практика господарювання свідчать про те, що малі підприємства є однією з головних рушійних сил економічного розвитку, ефективним засобом структурної перебудови, подолання диспропорцій на окремих вузьких сегментах ринку, активізації інноваційної діяльності, розвитку конкуренції, утворення нових робочих місць, зниження безробіття й подолання бідності. Малі підприємства є головним інструментом соціальної політики, спрямованої на забезпечення добробуту кожного громадянина країни.

Ефективна взаємодія великих, малих та середніх підприємств дозволяє країнам з розвинутою економікою досягти високого конкурентного статусу. При цьому малі підприємства розглядаються не лише як додаток до великого виробництва, а і як самостійна форма функціонування та розвитку сучасних продуктивних сил – гнучка, життєздатна, ефективна, прогресивна. Малі та середні підприємства, частка яких у розвинутих ринкових країнах перевищує 95 %, забезпечують більше половини ВВП, дві третини загальної кількості робочих місць. Успішний розвиток малих та середніх підприємств є запорукою формування середнього класу та передумовою забезпечення соціальної стабільності в суспільстві.

Реалізація економічного потенціалу малих підприємств багато в чому залежить від можливостей та умов їх фінансування. При відсутності власних ресурсів і з метою здійснення капітальних вкладень для розширення власного бізнесу малі підприємства прагнуть залучити довгострокові джерела і тому звертаються за кредитами безпосередньо до банківських установ.

У рамках діючого законодавства цілями кредитування малих підприємств є:

- придбання об'єктів нерухомості для використання з метою виробництва, торгівлі чи надання послуг, а також розміщення офісних приміщень;
- витрати на капітальний чи поточний ремонт приміщень;
- викуп земельних ділянок, що знаходяться під об'єктами нерухомості, які є власністю позичальника і використовуються у господарській діяльності;
- придбання обладнання та транспортних засобів, які призначені для виробництва, торгівлі чи надання послуг.

Головною проблемою кредитування малих підприємств банкіри називають, по-перше, непрозорість українських малих підприємств.

Друга проблема – відсутність надійної застави, тому що більшість малих підприємств не є власниками ліквідного майна. Значна кількість підприємств, якщо і мають заставу, не можуть її використовувати для забезпечення, тому що його або немає на балансі, або немає документів, які засвідчують право власності на них.

Третій важливий фактор – недовіра до малих підприємств з боку банківських установ, яка ґрунтується на репутації малого підприємництва в цілому, та відсутність у малих підприємств кредитної історії.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок про те, що однією з найважливіших проблем кредитування малих підприємств є відсутність надійної ліквідної застави та “надійних” гарантій повернення кредиту банківській установі. Один з методів вирішення цієї проблеми – застосування промислової кооперації у вигляді субконтракту (субконтрактингу).

В Україні субконтракт не отримав належного поширення, оскільки вітчизняні підприємства зосереджені на вирішенні елементарних проблем виживання. І лише останнім часом вона починає розвиватися в тих галузях, де активно функціонують великі підприємства.

Субконтрактна система – це дійовий і сучасний метод, що дозволяє підприємствам досягти високої ефективності виробництва завдяки раціональному розподілу та використанню ресурсів. Методика субконтрактної системи полягає в тому, що дві сторони, контрактор і субконтрактор, укладають між собою угоду. Обидві сторони процесу в цьому зацікавлені: контрактору потрібне стабільне постачання і постійні замовлення, у свою чергу субконтрактору потрібні довгострокові замовлення і постійна співпраця.

При застосуванні системи субконтрактації може бути вирішена одна з проблем надання банківськими установами малим підприємствам кредитів – ліквідної застави та гарантій повернення кредиту. Система субконтрактації дозволить малим підприємствам працювати максимально прозоро (створення достовірної фінансової звітності). Продукція, яка вироблятиметься малими підприємствами, буде підлягати повній реалізації, що зумовлено виконанням контракту з крупним підприємством. Банківська установа у свою чергу зможе достовірно оцінити активи малого підприємства і при недостатності ліквідної застави отримати від крупного підприємства гарантію виплати кредиту, а також врахувати при цьому контракти на виробництво і реалізацію продукції у вигляді державного замовлення.